

УДК 379.8:316.61

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-217-229

Шепелєва Наталія В'ячеславівна,

аспірантка Харківської державної академії культури, м. Харків, Україна.

natali.dydko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0212-8820>

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток сучасного суспільства і входження соціальних суб'єктів до інформаційної доби потребують пошуку сучасних видів й форм інтеграції молоді до новітніх умов життєдіяльності (віртуалізація соціального простору, часткове переміщення основних видів діяльності до мережі Інтернет, трансформація та розвиток інтерсоціальних проблем, некерованість та не контролюваність віртуального простору та ін.). Особливо це стосується студентської молоді, оскільки вона характеризується нестабільністю соціального розвитку (від соціальної активності до девіації), що пояснюється зокрема низьким рівнем досвіду у позитивних соціальних перетвореннях. Оскільки основним видом діяльності студентів є навчання, їх іншою невід'ємною складовою життєдіяльності є дозволя в умовах, що змінюються. Сфера дозволя студентської молоді, на відміну від навчання у закладі вищої освіти (далі – ЗВО), є більш гнучким та мобільним середовищем для сприяння формуванню соціальної активності студентів. Участь у дозвіллевій діяльності впливає на розвиток якостей і здібностей студентів, сприяє формуванню їх соціальної активності в сучасних умовах інформаційного суспільства. Інформатизація дозвіллевих практик та розширення соціокультурного простору трансформують традиційні форми дозволя, сприяють появі нових, що актуалізує дослідження з виявлення специфіки формування соціальної активності студентської молоді в умовах інформаційного суспільства та пошук і аналіз сучасних сприятливих форм і видів дозвіллевої діяльності молодих людей.

Особливості становлення студентської молоді як суб'єкта соціального розвитку вивчали В. Андрущенко, А. Дмитрієв, Є. Зеленов, І. Зязюн, А. Кузьмінський, В. Кремень, В. Курило, В. Лісовський, С. Савченко, В. Штифурак та ін.

Соціальну активність студентів у різних аспектах розглядали В. Єсіна, О. Кулінченко, М. Костюченко, А. Мурзіна, Н. Зенько, О. Сєрьогін, В. Солодюк, Х. Хамзаєв, Р. Ханмурзіна, О. Харланова, Е. Шакірова та ін.

Дозвіллеву діяльність студентської молоді вивчали Ю. Бабенко,

Г. Береславська, З. Дзюба, О. Іонова, М. Коржевський, М. Лаптева, Н. Максимовська, О. Недзвецька, М. Петрова, С. Пішун, О. Попова, В. Савченко, І. Шевчук та ін. Дозвіллевій діяльності студентської молоді в інформаційному суспільстві присвячено наукові доробки Л. Єремєєвої, М. Суровенкової та ін. Однак, комплексного дослідження розвитку активної особистості у дозвіллевій сфері в сучасних умовах бракує.

Мета статті – дослідити формування соціальної активності студентської молоді у дозвіллевій діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Дозвілля є невід’ємною складовою діяльності студентської молоді, і виконує важливі соціально-педагогічні функції (формування, накопичування і відтворення нових знань, цінностей і життєвих орієнтирів; адаптація суспільства за допомогою створення структури відносин, опосередкованих культурними компонентами; рекреаційна та ін.) (Головина Г.В., 2011). «Дозвілля – провідник особистості в суспільство» (Суровенкова М.А., 2013, с. 70), інструмент, за допомогою якого відбувається позитивна соціалізація і гармонізація людини в оточуючому світі. Студент, як користувач і, одночасно, виробник різноманітних практик дозвіллевої діяльності, являє собою приклад для інших соціальних груп, яким чином можна використовувати вільний час. Це пояснюється психовіковими особливостями студентської молоді, до яких відносять підвищену емоційність, фізичну активність, глядацьку й інтелектуальну сприйнятливність, прагнення до всього нового та ін. (Лысенко Л.И., 2009, с. 231).

Поняття «дозвіллева діяльність» розглядається багатьма дослідниками (Н. Андерсен, М. Аріарський, О. Бойко, Ж. Дюмазедьє, І. Ісаєва, Н. Максимовська, Л. Мардахаєв, А. Мудрик та ін.) і визначається у її особливій активності дій і орієнтації на задоволення потреб особистості (Бойко О.П., 2011; Словарь по социальной педагогике, 2002). Погоджуємося з Н. Максимовською, яка визначає дозвіллеву діяльність як «ціннісно зумовлене вільне обрання та здійснення активних дій соціальними суб’єктами з метою задоволення фізичних, духовних та соціальних потреб у дозвіллевому просторово-інституціональному середовищі» (Максимовська Н.О., 2015, с. 66). Ж. Дюмазедьє зазначає, що дозвіллева діяльність побудована на трьох «стовпах», які виконують функції розслаблення, розваги і розвитку (Дюмазедьє Ж., 1989).

Особливістю та перевагою дозвіллевої діяльності є сприяння соціалізації студентської молоді, яка є творцем історичного перебігу подій і «законотворцем» напряду розвитку культурного середовища. Взаємозалежність соціалізації і дозвіллевої діяльності (Мудрик А.В., 2000) підтверджує важливість дослідження дозвіллевої діяльності студентської молоді в умовах глобальної інформаційної єдності, як інструменту формування соціальної активності студентської молоді. На нашу думку, дозвіллева діяльність студентської молоді в інформаційному

суспільстві – це ціннісно зумовлене вільне обрання та здійснення активних дій студентською молоддю з метою задоволення фізичних, духовних та соціальних потреб у дозвіллевому просторово-інституціональному середовищі інформаційної доби, яке складається з позанавчального простору ЗВО, відкритої сфери дозвілля, віртуального дозвіллевого середовища, представленого різноманіттям ІКТ, та має на меті розвиток соціально значущих якостей цієї соціальної групи (соціальна творчість, соціальна відповідальність, ініціативність, мобільність, цілеспрямованість та ін.).

Оскільки дозвіллева діяльність студентської молоді орієнтована на пріоритети та вимоги самих молодих людей, дослідники С. Рабійчук, Е. Соколов, С. Філімонов розрізняють такі їх види, які поєднують в групи: відпочинок, розваги, свято, самоосвіта, творчість (Рабійчук С.О., 2008, с. 139; Філімонов С., 2013). Слід зазначити, що у кожній групі видів дозвіллевої діяльності виділяють активні та пасивні форми (Шмаков С.А., 1980). До активних, зазвичай, відносять фізичні і спортивні заняття, туризм, відвідування закладів культури та ін. Активні види дозвілля сприяють м'язовій і розумовій роботі, що є основою для реалізації соціально значущої діяльності та формування соціальної активності студентів. Протилежною за характером реалізації є пасивні види дозвіллевої діяльності, наприклад: перегляд телевізору, розмови по телефону, відпочинок лежачи на дивані та ін., що навпроти сприяють розвитку споживацтва, фізичної та культурної деградації, соціальної пасивності та ін.

Вибір того чи іншого виду діяльності є певним індикатором соціотипу студента. Схильність до активних видів дозвіллевої діяльності підтверджують його соціально активну спрямованість (Бабахова Е.С. & Долженкова М.И., 2019) і сприяють її формуванню. Для студентської молоді загальноприйнятю активну дозвіллеву діяльність можна розділити на три групи за спрямованістю інтересів: перша – самоосвіта та саморозвиток (відвідування тренінгів, освітніх лекцій і лекторіїв, музеїв, бібліотек і медіатек, перегляд відео матеріалів та ін.); друга – любительська і громадська діяльність (організація і проведення різноманітних занять, гуртків, хобі, туризм та ін.); третя – спілкування (зустрічі з друзями, спільні заняття та ігри з дітьми і дорослими та ін.) (Суровенкова М.А., 2013 с. 69). Пасивні форми дозвіллевої діяльності представляють собою безрезультатне проведення часу, яке не приносить ніякої користі для студентської молоді, та сприяють розвитку загальної пасивності та споживацтва. За даними дослідження Міністерства молоді і спорту України, 69,80% молодих людей віддають перевагу проводити вільний час вдома (Молодь України – 2017, 2017, с. 48). Л. Шугурова зауважує, що це пов'язано з віртуалізацією дозвіллевої діяльності молодих людей (Шугурова Т.Л., 2012, с. 45).

Сучасні форми дозвіллевої діяльності студентської молоді сьогодні зумовлені новітніми засобами інформаційного суспільства. Вони

впливають не лише на якість і різноманіття дозвіллевої діяльності студентів, а й задають певні напрямки та тренди щодо реалізації дозвіллевих потреб, що разом впливають на формування соціальної активності. Наприклад, до найбільш актуальних і популярних на сьогоднішній день форм дозвіллевої діяльності студентської молоді відносять відвідування спортивних клубів (близько третини від всіх відвідувачів є студенти) і розважальних спортивних закладів (боулінг, більярд, ковзанка та ін.). Такі спортивні заклади сприяють формуванню фізично здорових і соціально активних студентів (Береславська Г.Б. & Дзюба З.Г. & Коржевський М.Ю., 2009, с. 293). Проте, студентство прагне не лише фізично вдосконалюватися, а й відновлювати свою працездатність у простий, звичний для них спосіб – розважальні практики (Недзвецька О.В., 2019). Тому, серед популярних форм дозвіллевої діяльності студентської молоді, окремо слід виділити заклади громадського харчування типу нічні клуби, кафе, анти-кафе (особливістю є оплата за перебування у закладі і самостійне обслуговування), кав'ярні (мода на живання натуральної і доступної кави переросла в майже щоденний ритуал).

До актуальних форм дозвіллевої діяльності серед студентів відносять туризм (особливо популярним є навчальний туризм), настільні ігри («Монополія», «Мафія», «Щурячі забіги», «Дженга» та ін.), рекреаційні заходи (відвідування салонів краси, масаж та ін.), шопінг (реалізується як прогулянка по торговельним центрам без особливої потреби у придбанні чогось) та ін. Зазначені форми дозвіллевої діяльності є прикладом так званого «навіювання» трендів і модних течій через сучасні ІКТ, зокрема через соціальні мережі (Instagram, Facebook, ТікТок та ін.). Вони не спрямовані на сприяння формуванню соціальної активності студентської молоді, а мають розважальний характер, оскільки виконують лише рекреаційну функцію в організації дозвіллевої діяльності студентської молоді, чим розвивають споживацтво.

До новітніх форм дозвіллевої діяльності відносяться переважно такі, що пов'язані з ІКТ і використанням мережі Інтернет. Серед таких форм Н. Максимовська виділяє: комп'ютерні і онлайн ігри, соціальні мережі, інтернет серфінг, ведення блогів і влогів, постінг та ін. Серед найбільш цікавих і корисних форм хотілося б виділити каучсерфінг (онлайн сервіс з пошуку безкоштовного місця для ночівлі під час мандрівки до іншого міста/країни – <https://www.couchsurfing.com/>) (Максимовська Н.О., 2015, с. 148–149). Каучсерфінг на сьогоднішній день став не просто засобом заощадження коштів туристів, а й певною мережею однодумців, які таким чином урізноманітнюють своє дозвілля. Такий сервіс також набирає популярності й серед власників хатніх тварин, які можуть залишити свого «друга» безкоштовно у одного з користувачів сервісу. Окремої уваги заслуговують також модифіковані художні і музичні дозвіллеві уподобання студентської молоді, які перейшли у віртуальну площину – веб-дизайн, створення нових

зображень, обробка фото та відео, запис музичних композицій і відеороликів та ін. (Максимовська Н.О., 2015, с. 148–149). Розширення меж соціокультурного простору дав поштовх для розвитку дозвіллевої діяльності студентської молоді, що дозволило реалізовувати свої дозвіллі потреби за допомогою сучасних комп'ютерних технологій і мережі Інтернет. Наведені новітні форми дозвіллевої діяльності студентської молоді загалом мають творчий характер – створення нових фото, відео, музики, корисних сервісів, що сприяють формуванню соціальної активності студентів.

Розглядаючи вище наведені форми дозвіллевої діяльності студентської молоді, також варто зазначити взаємопроникнення зазначених дозвіллевих практик. Наприклад, у кафе і кав'ярнях окрім базової мети – споживання їжі і напоїв, відвідувачам пропонуються різноманітні настільні та віртуальні (комп'ютер, приставка) ігри. Така практика закладів є популярною серед студентської молоді та є прикладом колаборації кафе і кав'ярень із дозвіллевими центрами. До цього, вже звичайною практикою є наявність у закладах громадського харчування безкоштовного доступу до мережі Інтернет через Wi-Fi (безпроводна точка доступу до мережі Інтернет). Через спрощення доступу до глобальної мережі та різноманіття сучасних портативних ІКТ (мобільні телефони, планшети, ноутбуки), час, який раніше витрачався лише на необхідні буденні справи студента (наприклад, перерви між парами на навчання, час проведений в дорозі) супроводжується новітніми гаджетами й «перетворюється на віртуально-дозвіллевий» (Максимовська Н.О., 2015, с. 148–149).

Для більш ретельного аналізу дозвіллевої діяльності студентської молоді та визначення специфіки формування соціальної активності було організовано і проведено опитування «Дозвіллевий портрет студента» навесні 2019 року серед студентів 1-5 курсів факультету Соціальні комунікації Харківської державної академії культури. В опитуванні прийняли участь 129 студентів. Молодим людям було запропоновано відповісти на 13 питань анонімної анкети, що стосувалися думки студентів щодо розуміння сутності дозвіллевої діяльності, його призначення та їх власних вподобань. Аналіз отриманих відповідей дав змогу виділити наступні тенденції:

- більшість студентської молоді вважають, що вільний час призначений для відпочинку (38,00%) та саморозвитку (46,00%), а тому власний вільний час студенти проводять з друзями (30,51%), читають (16,95%) та віддають перевагу заняттям мистецтвом (10,17%);
- студенти зауважують, що не зважаючи на майже цілодобове використання сучасних технічних засобів для навчання й розваг (54,00%), ними не можливо задовольнити всі духовні потреби та інтереси (34,00%), а лиш частково (40,00%);
- серед традиційних закладів культури студентську молодь найбільш цікавлять музеї (32,00%) та дозвіллі центри (28,00%), які

намагаються актуалізувати зміст своїх програм організації заходів до сучасних вимог сьогодення (наприклад, щорічний захід «Ніч музеїв»);

- щодо спроможності студентів самостійно організувати власне дозвілля, то думка поділилася майже навпів – 46,00% відповіли, що з легкістю можуть організувати свій дозвіллевий час і вигадати щось цікаве, а 40,00% – не можуть відповісти на це питання; при цьому 50,00% вважають, що організувати власне дозвілля необхідно самостійно, без допомоги спеціаліста.

Виявлені тенденції дозвіллевих вподобань студентської молоді дозволяють зробити висновок, що бажання студентів цікаво, а головне, з користю, проводити дозвіллевий час є, проте їм бракує мотивації й організації дозвіллевої діяльності. 62,00% студентів зазначають, що їм бракує власної активності для організації дозвілля, а 54,00% для вирішення цієї проблеми пропонують організувати ініціативну групу активних студентів, які залучатимуть інших до корисних видів дозвіллевої діяльності (створення та/або підтримка електронних петицій, розповсюдження важливих повідомлень, організація акцій та заходів тощо) (рис. 1). Це підтверджує наявність проблеми формування соціальної активності студентської молоді та сприятливі умови дозвілля і різноманіття видів дозвіллевої діяльності студентської молоді для її формування.

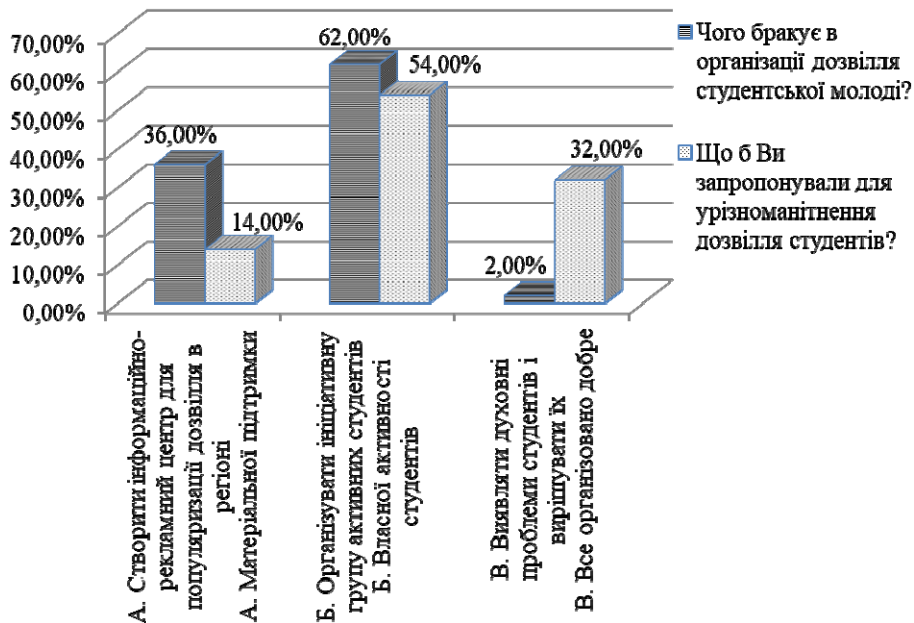

Рис. 1. Відповіді студентської молоді щодо покращення власної дозвіллевої діяльності

В цілому, дозвіллевий портрет сучасної студентської молоді дещо суперечливий. Правильне розуміння та цілі організації дозвіллевої діяльності студентів «зіштовхується» з пасивністю та втратою інтересу

до активних форм дозвілєвої діяльності. Проте, молоді люди охоче цікавляться новими заходами на тему саморозвитку, та не завжди мають інформацію щодо їх проведення. Студентська молодь досить критично ставиться до себе та розуміє, що організація їх дозвілєвої діяльності залежить лише від їх власної активності та мотивації, що є першим кроком до вирішення питання – розуміння наявності проблеми.

Організація дозвілєвої діяльності студентів, яка побудована на основах соціально-педагогічної діяльності, сприяє розвитку соціальності молодих людей, складовою якої є соціальна активність. Формування соціальної активності студентської молоді у є переходом на новий рівень життєдіяльності – творчий (Качан Г.А. & Моторов С.А. & Моторова Н.С., 2008, с. 17), де різноманітні сучасні дозвілєві практики створюють сприятливе середовище для цього. Під формуванням соціальної активності студентської молоді розуміємо створення умов для набуття і розвитку студентом особистісних якостей і характеристик, що є умовою та одночасно результатом їх навчальної і професійної підготовки, засвоєння цінностей людської культури, самоактуалізації і самореалізації в усіх сферах життєдіяльності суспільства та дозволяють виявити ініціативність та соціальну мобільність (Шепелєва Н.В., 2019).

Враховуючи аналіз теоретичних здобутків науковців та результати власного пілотного емпіричного дослідження, специфіка формування соціальної активності студентської молоді у дозвілєвій діяльності полягає у наступному:

- інформатизація суспільства трансформує дозвілєву діяльність студентської молоді завдяки сучасним ІКТ (мережа Інтернет, сайти, соціальні мережі, мобільні додатки та ін.) та відкриває нові шляхи сприяння формуванню соціальної активності студентської молоді шляхом реалізації новітніх дозвілєвих практик (ведення блогів і влогів, постінг, веб-графіка та ін.);
- розширення соціокультурного простору для організації дозвілєвої діяльності студентів та урізноманітнення дозвілєвих практик прямо пропорційно збільшують види реалізації соціальної активності (наприклад, створення та/або підтримка електронних петицій, розповсюдження важливих повідомлень, організація акцій та заходів тощо);
- формування соціальної активності студентської молоді є важливою складовою їх позитивного розвитку, як майбутнього покоління, що потребує впровадження соціально-педагогічної діяльності у найбільш прийнятній для них формі – дозвілєвій діяльності.

Визначення специфіки формування соціальної активності студентів у сфері дозвілля викликає інтерес науковців, в першу чергу, через значний потенціал дозвілєвої діяльності, як опосередкованого інструменту гармонійного розвитку майбутнього покоління та сприяння формування їх соціальної активності. Було визначено поняття «дозвілєва діяльність студентської молоді в інформаційному суспільстві» і встановлено, що її слід розглядати як ціннісно зумовлене

вільне обрання та здійснення активних дій студентською молоддю з метою задоволення фізичних, духовних та соціальних потреб у дозвіллевому просторово-інституціональному середовищі інформаційної доби, яке складається з позанавчального простору ЗВО, відкритої сфери дозвілля, віртуального дозвіллевого середовища, представленого різноманіттям ІКТ, та має на меті розвиток соціально значущих якостей цієї соціальної групи (соціальна творчість, соціальна відповідальність, ініціативність, мобільність, цілеспрямованість та ін.). Дослідивши сучасні традиційні форми дозвіллевої діяльності студентської молоді була відмічена тенденція до вибору споживацьких форм (боулінг, більярд, ковзанка, відвідування нічних танцювальних клубів, кафе та ін.). Визначивши новітні форми дозвіллевої діяльності студентської молоді, було виявлено, що площина організації дозвілля розширилася завдяки сучасним ІКТ. Серед найбільш популярних і актуальних виділяють: комп'ютерні і онлайн ігри, соціальні мережі, інтернет серфінг, ведення блогів і влогів, постінг та ін. Наведені новітні форми дозвіллевої діяльності студентської молоді хоча і мають пасивну основу реалізації (перебування за сучасними гаджетами), проте мають творчий характер – створення нової інформації, фото, відео, музики та ін. Проведені аналіз теоретичних здобутків та опитування дають змогу виділити такі специфічні особливості формування соціальної активності студентської молоді у дозвіллевій діяльності: трансформація дозвіллевих практик студентів та виникнення новітніх сприяє формуванню їх соціальної активності; розширення соціокультурного простору та урізноманітнення дозвіллевої діяльності студентської молоді створює умови для реалізації соціальної активності у нових формах; формування соціальної активності студентської молоді потребує впровадження найбільш прийнятних методів та засобів соціально-педагогічної діяльності, які реалізують дозвіллеву діяльність.

Список використаної літератури

- 1. Бабахова Е. С.,** Долженкова М. И. Современные особенности развития социально-культурной активности учащейся молодежи. URL: <http://analiculturolog.ru/journal/archive/item/2138-современные-особенности-развития-социально-культурной-активности-учащейся-молодежи.html>.
- 2. Береславська Г. Б.,** Дзюба З. Г., Коржевський М. Ю. Проектна технологія в організації культурного дозвілля сучасної молоді. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009. С. 292–295.
- 3. Бойко О. П.** Культура дозвілля в суспільстві ризику: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2011. 285 с.
- 4. Головина Г. В.** Функции досуговой деятельности как наиболее значимые ее характеристики в аспекте соответствия потребностям членов общества. *Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология*. 2011. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/funktsii-dosugovoy-deyatelnosti>

как-naibolee-znachimye-ee-harakteristiki-v-aspekte-sootvetstviya-potrebnostyam-chlenov-obschestva. **5. Дюмазедье Ж.** Культурная революция в организации досуга. *Культурно-просветительская работа. Любительская деятельность в сфере досуга*. 1989. № 12. С. 31–40.

6. Качан Г. А., Моторов С. А., Моторова Н. С. Тенденции развития социальной активности молодёжи в условиях вуза. *Установа адукації «Вицебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава»*, 2008. С. 14–18.

7. Лысенко Л. И. Социально-педагогические особенности молодежного досуга. *Вестник Таганрогского института имени А. П. Чехова*. 2009. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-pedagogicheskie-osobennosti-molodezhnogo-dosuga>.

8. Максимовська Н. О. Теоретичні і методичні засади соціально-педагогічної діяльності зі студентською молоддю у сфері дозвілля: дис. д-ра пед. наук: 13.00.05 / Харківська державна академія культури. Харків, 2015. 543 с.

9. Молодь України – 2017. Результати соціологічного дослідження. Тернопіль: ТОВ «Тернограф», 2017. 72 с.

10. Мудрик А. В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов; под ред. В. А. Слостенина. 3-е изд., испр. и доп. М.: Издательский центр «Академия», 2000. 200 с.

11. Недзвецька О. В. Сучасні тенденції вдосконалення культурно-дозвіллевої діяльності молоді вищих технічних навчальних закладів. URL: <http://www.stattionline.org.ua/obraz/33/2219-suchasni-tendencii-vdoskonalennya-kulturno-dozvillyevoi-diyalnosti-molodi-vishnix-texnichnix-navchalnix-zakladiv.html>.

12. Рабійчук С. О. Культурно-дозвіллева робота у контексті соціально-педагогічної роботи. *Збірник наукових праць Хмельницької національної академії прикордонних військ України ім. Б. Хмельницького*. Хмельницький, 2008. № 42, Ч. 2. С. 139–141.

13. Словарь по социальной педагогике: учебное пособие для студентов высших учебных заведений; авт.-сост. Л. В. Мардахаев. М.: Изд. центр «Академия», 2002. 368 с.

14. Соколов Э. В. Свободное время и культура досуга. Л.: Лениздат, 1977.

15. Суровенкова М. А. Досуговая деятельность современной студенческой молодежи. *Вестник ассоциации ВУЗов туризма и сервиса*. 2013. № 1. С. 67–71.

16. Філімонов С. Аналіз понять «дозвілля» в сучасній науковій літературі. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121 (2). С. 188–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_121%282%29_47.

17. Шепелєва Н. В. Формування соціальної активності студентської молоді: соціально-педагогічний аспект. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (18-19 квітня 2019 р.) / за ред. проф. В. М. Шейка та ін.* Харків: ХДАК, 2019.

18. Шмаков С. А. Досуг школьников как социально-педагогическая проблема. *Сов. педагогика*. 1980. № 3. С. 43–48.

19. Шугурова Т. Л. Кіберсоціалізація студентської молоді в дозвіллевій діяльності. *Вісн. Дніпропетров. ун-ту економіки та права ім. А. Нобеля*. 2012. №2 (4). С. 10–15.

References

1. Babakhova, E. S. & Dolzhenkova, M. I. Covremennyye osobennosti razvitiya sotsial'no-kul'turnoy aktivnosti uchashcheysya molodezhi [Modern features of the development of socio-cultural activity of students]. Retrieved from <http://analiculturolog.ru/journal/archive/item/2138-современные-особенности-развития-социально-культурной-активности-учащейся-молодежи.html> [in Russian].
2. Bereslavska, H. B., Dziuba, Z. H. & Korzhevskiy, M. Yu. (2009). Proektna tekhnolohiia v orhanizatsii kulturnoho dozvillia suchasnoi molodi [Project technology in the organization of cultural leisure of modern youth]. *Slobozhanskyi naukovо-sportyvnyi visnyk*, 292-295 [in Ukrainian].
3. Boiko, O. P. (2011). Kultura dozvillia v suspilstvi ryzyku [Leisure Culture in a Risk Society]. Sumy: UABS NBU [in Ukrainian].
4. Golovina, G. V. (2011). Funktsii dosugovoy deyatelnosti kak naiboleye znachimyye yeye kharakteristiki v aspekte sootvetstviya potrebnostyam chlenov obshchestva [Functions of leisure activities as its most significant characteristics in terms of compliance with the needs of members of society]. *Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta*, 4. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/funktsii-dosugovoy-deyatelnosti-kak-naibolee-znachimye-ee-kharakteristiki-v-aspekte-sootvetstviya-potrebnostyam-chlenov-obshchestva> [in Russian].
5. Dyumazed'e, Z. H. (1989). Kul'turnaya revolyuciya v organizatsii dosuga [Cultural revolution in the organization of leisure]. *Kul'turno-prosvetitel'skaya rabota. Lyubitel'skaya deyatelnost' v sfere dosuga*, 12, 31-40 [in Russian].
6. Kachan, G. A., Motorov, S. A. & Motorova, N. S. Tendentsii razvitiya sotsial'noy aktivnosti molodozhi v usloviyakh vuza [Trends in the development of youth social activity in a university]. *Ustanova adukatsyi «Vitsebski dzyarzhain yunivertsitet imya P. M. Masherava»* (pp. 14-18) [in Russian].
7. Lysenko, L. I. (2009). Sotsial'no-pedagogicheskiye osobennosti molodezhnogo dosuga [Socio-pedagogical features of youth leisure]. *Vestnik Taganrofskogo instituta imeni A. P. Chekhova*, 2. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-pedagogicheskie-osobennosti-molodezhnogo-dosuga> [in Russian].
8. Maksymov's'ka, N. O. (2015). Teoretychni i metodychni zasady sotsial'no-pedahohichnoyi diyal'nosti zi student-s'koyu moloddyu u sferi dozvillya [Theoretical and methodological foundations of social and pedagogical activity with student youth in the field of leisure]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
9. Molod Ukrainy – 2017. Rezultaty sotsiolohichnoho doslidzhennia. Ternopil: TOV «Terno-hraf» [in Ukrainian].
10. Mudrik, A. V. (2000). Social'naya pedagogika [Social pedagogy]. Slastenin V. A. (Ed.). 3-e izd., ispr. i dop. M.: Izdatel'skij centr «Akademiya» [in Russian].
11. Nedzvetska, O. V. Suchasni tendentsii vdoskonalennia kulturno-dozvillievoi diialnosti molodi vyshchikh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Modern tendencies of improvement of cultural and leisure activity of youth of higher technical educational establishments]. Retrieved from <http://www.stattionline.org.ua/obraz/33/2219-suchasni-tendencii-vdoskonalennya-kulturno-dozvillyevoi-diyalnosti-molodi-vishnix-tekhnichnix->

navchalnix-zakladiv.html [in Ukrainian]. **12. Rabiichuk, S. O.** (2008). Kulturno-dozvillieva robota u konteksti sotsialno-pedahohichnoi roboty [Leisure work in the context of social and pedagogical work]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoi natsionalnoi akademii prykordonnykh viisk Ukrainy im. B. Khmelnytskoho*, 42, 2, 139-141 [in Ukrainian]. **13. Mardahaev, L. V.** (2002). Slovar' po social'noj pedagogike [Dictionary of social pedagogy]. M.: Izd. centr «Akademiya» [in Russian]. **14. Sokolov, E. V.** (1977). Svobodnoye vremya i kul'tura dosuga [Free time and leisure culture]. L.: Lenizdat [in Russian]. **15. Surovenkova, M. A.** (2013). Dosugovaya deyatelnost' sovremennoy studencheskoy molodezhi [Leisure activities of modern student youth]. *Vestnik assotsiatsii VUZov turizma i servisa*, 1, 67-71 [in Russian]. **16. Filimonov, S.** (2013). Analiz poniat «dozvillia» v suchasni naukovi literaturi [Analysis of the concepts of "leisure" in modern scientific literature]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Ser.: Pedahohichni nauky*, 121 (2), 188-192. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_121%282%29_47 [in Ukrainian]. **17. Shepelieva, N. V.** (2019). Formuvannia sotsialnoi aktyvnosti studentskoi molodi: sotsialno-pedahohichni aspekt [Formation of social activity of student youth: socio-pedagogical aspect]. *Kultura ta informatsiine suspilstvo KhKhI stolittia: materialy vseukr. nauk.-teoret. konf. molodykh uchenykh (18-19 kvitnia 2019 r.)*. Kharkiv: KhDAK [in Ukrainian]. **18. Shmakov, S. A.** (1980). Dosug shkol'nikov kak sotsial'no-pedahogicheskaya problema [Leisure of schoolchildren as a socio-pedagogical problem]. *Sov. pedagogika*, 3, 43-48 [in Russian]. **19. Shuhurova, T. L.** (2012). Kibersotsializatsiia studentskoi molodi v dozvillievii diialnosti [Cyber socialization of student youth in leisure activities]. *Visn. Dnipropetrov. un-tu ekonomiky ta prava im. A. Nobelia*, 2 (4), 10-15 [in Ukrainian].

Шепелєва Н. В. Специфіка формування соціальної активності студентської молоді у дозвілєвій діяльності

Актуальність дослідження специфіки формування соціальної активності студентської молоді у дозвілєвій діяльності полягає у пошуку сприятливого середовища та інструментів сприяння означеного процесу. Зважаючи на новітні умови життєдіяльності (віртуалізація соціального простору, часткове переміщення основних видів діяльності до мережі Інтернет, трансформація та розвиток інтерсоціальних проблем, некерованість та не контролюваність віртуального простору та ін.), інформатизація охопила більшість провідних видів діяльності студентів, зокрема дозвілєву. Дозвілєва діяльність, як одна з невід'ємних складових життєдіяльності студентської молоді, утворює гнучке та мобільне середовище для сприяння формування соціальної активності. Під дозвілєвою діяльністю студентської молоді в інформаційному суспільстві розуміємо ціннісно зумовлене вільне обрання та здійснення активних дій студентською молоддю з метою задоволення фізичних,

духовних та соціальних потреб у дозвілєвому просторово-інституціональному середовищі інформаційної доби, яке складається з позанавчального простору ЗВО, відкритої сфери дозвілля, віртуального дозвілєвого середовища, представленого різноманіттям ІКТ, та має на меті розвиток соціально значущих якостей цієї соціальної групи (соціальна творчість, соціальна відповідальність, ініціативність, мобільність, цілеспрямованість та ін.). Аналіз сучасних традиційних та новітніх дозвілєвих практик студентів дозволив визначити специфіку формування соціальної активності студентів у дозвілєвій діяльності.

Ключові слова: формування соціальної активності студентської молоді, дозвілєва діяльність, сучасні дозвілєві практики.

Шепелева Н. В. Специфика формирования социальной активности студенческой молодежи в досуговой деятельности

Актуальность исследования специфики формирования социальной активности студенческой молодежи в досуговой деятельности заключается в поиске благоприятной среды и инструментов содействия указанного процесса. Несмотря на новейшие условия жизнедеятельности (виртуализация социального пространства, частичное перемещение основных видов деятельности в сеть Интернет, трансформация и развитие интерсоциальных проблем, неуправляемость и не контролируемость виртуального пространства и др.), информатизация охватила большинство ведущих видов деятельности студентов, в том числе досуговую. Досуговая деятельность как одна из неотъемлемых составляющих жизнедеятельности студенческой молодежи, образует гибкую и мобильную среду для содействия формирования социальной активности. Под досуговой деятельностью студенческой молодежи в информационном обществе понимаем ценностно обусловленное свободное избрание и осуществления активных действий студенческой молодежью с целью удовлетворения физических, духовных и социальных потребностей в досуговой пространственно-институциональной среде информационной эпохи, состоящее из внеучебного пространства учреждения высшего образования, открытой сферы досуга, виртуальной досуговой среды, представленной многообразием ІКТ, с целью развития социально значимых качеств этой социальной группы (социальная творчество, социальная ответственность, инициативность, мобильность, целеустремленность и др.). Анализ современных традиционных и новейших досуговых практик студентов позволил определить специфику формирования социальной активности студентов в досуговой деятельности.

Ключевые слова: формирование социальной активности студенческой молодежи, досуговая деятельность, современные досуговые практики.

Shepelieva N. The Specifics of the Formation of Social Activity of Student Youth in Leisure Activities

The relevance of the study of the specifics of the formation of social activity of student youth in leisure activities is to find a favorable environment and tools to facilitate this process. Despite the latest living conditions (virtualization of social space, partial movement of the main activities to the Internet, transformation and development of inter-social problems, uncontrollability of virtual space, etc.), informatization has covered most of the leading types of students' activities, including leisure activities. Leisure activities as one of the integral components of student's life, forms a flexible and mobile environment to facilitate the formation of social activity. The leisure activities of students in the information society are the value-based free election and active participation of students in order to satisfy the physical, spiritual and social needs in the leisure spatial and institutional environment of the information age, consisting of the extracurricular space of a higher education institutions, an open sphere of leisure, virtual leisure environment represented by a variety of ICTs, with the aim of developing socially significant qualities of this social group (social creativity, social responsibility, initiative, mobility, determination, etc.). The analysis of modern traditional and the latest leisure activities of students allowed us to determine the specifics of the formation of student's social activity in leisure time.

Key words: the formation of social activity of students, leisure activities, modern leisure practices.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2020 р.

Прийнято до друку 01.03.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Максимовська Н. О.